

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
HERCEGBOSANSKA ŽUPANIJA
MINISTARSTVO FINACIJA

S M J E R N I C E

**EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE HERCEGBOSANSKE
ŽUPANIJE ZA RAZDOBLJE 2024.-2026. GODINE**

Tomislavgrad, svibanj 2023. godine

Sadržaj

UVOD	3
1. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE FEDERACIJE BIH	5
2. PRETPOSTAVKE DRUŠTVENOG I GOSPODARSKOG RAZVOJA ZA RAZDOBLJE OD 2024.-2025. GODINE	7
2.1. Postojeće ekonomsko stanje i makroekonomski trendovi u BiH	7
2.2. Srednjoročna ekonomska prognoza i rizici	8
3. OSNOVNI POKAZATELJI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE.....	10
3.1. Osnovni makroekonomski pokazatelji u BiH	10
3.2. Osnovni makroekonomski pokazatelji u Hercegbosanskoj županiji.....	11
3.2.1. Razina razvijenosti Hercegbosanske županije	12
3.2.2. Nezaposlenost u Hercegbosanskoj županiji	13
3.2.3. Indeks razvijenosti županije	13
3.2.4. Porezni prihod Hercegbosanske županije	13
3.2.5. Prihodi od neizravnog oporezivanja u Hercegbosanskoj županiji	14
4. PROCJENA PRIHODA I PRIMITAKA TE RASHODA I IZDATAKA ZA PRORAČUN HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE	16
4.1. Ukupan prihod Hercegbosanske županije	16
4.1.1. Porezni prihod	16
4.1.2. Neporezni prihod.....	17
4.1.3. Rizici po projekciji prihoda.....	18
4.2. Ukupni rashodi Hercegbosanske županije	18
5. UKUPNO PREUZETE OBVEZE HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE U RAZDOBLJU 2023.-2025. GODINE	20

POPIS TABLICA

Tablica 1. Projekcije rasta BDP-a BiH.....	7
Tablica 2. Makroekonomski pokazatelji Bosne i Hercegovine za razdoblje 2021.-2026. god.	10
Tablica 3. Procijenjeni broj stanovnika Hercegbosanske županije sa 31.12.2021. godine.....	11
Tablica 4. Pokazatelji razvoja HBŽ po strateškim ciljevima	12
Tablica 5. Prosječan broj nezaposlenih u HBŽ u odnosu na FBiH.....	13
Tablica 6. Pregled učešća naplaćenih prihoda i doprinosa kantona u ukupnoj naplati javnih prihoda za razdoblje 2021./2022. godina	14
Tablica 7. Prihod po osnovu neizravnog poreza (PDV) u HBŽ.....	14
Tablica 8. Prihodi Hercegbosanske županije za razdoblje 2022.-2026. godina (mil.KM.)	17
Tablica 9. Rashodi Hercegbosanske županije za razdoblje 2022.-2026. godine (mil. KM.)...	18

UVOD

Sukladno članku 17. Zakona o proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine, („Službene Novine Federacije BiH“: 102/13, 9/14,13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19 i 25/22), i proračunskom kalendaru, Ministarstvo financija Hercegbosanske županije priprema i dostavlja Vladi Hercegbosanske županije Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2024.-2026. godine na razmatranje i usvajanje. Prijedlog Smjernica ekonomske i fiskalne politike Ministarstvo financija je obvezno dostaviti Vladi do 15. svibnja tekuće godine, a Vlada usvaja dokument do 31. svibnja tekuće godine. S obzirom da su projekcije prihoda od indirektnih poreza (broj:05-12-5-3614/23-1 od 12.5.2023. godine), zaprimljene u Ministarstvo financija 22.05.2023. godine, Ministarstvo financija nije bilo u mogućnosti u zakonskom rok izraditi Smjernica ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2024.-2026. godine.

Ovaj dokument predstavlja svojevrsnu uvertiru za izradu proračuna i Dokumenta okvirnog proračuna za naredno trogodišnje razdoblje. Fiskalna politika se može definirati kao promjena prihoda i rashoda kojima je svrha realizirati makroekonomske ciljeve ekonomske politike kao što su puna zaposlenost, stabilnost cijena, određena stopa ekonomskog rasta i ostvarivanje eksterne ravnoteže. Fiskalna politika podrazumijeva primarno upravljanje proračunskim приходima u svrhu financiranja javnih rashoda.

Svrha ovog dokumenta je provođenje srednjoročne fiskalne strategije u proračunsku metodologiju te uspostava snažnijih prioriteta vladinih politika i proračuna za narednu fiskalnu godinu, te istovremeno ostvariti snažniju vezu između politika Vlade Hercegbosanske županije i politika Vlade Federacije Bosne i Hercegovine.

Smjernice ekonomske i fiskalne politike Hercegbosanske županije za razdoblje 2024.-2026. godine predstavljaju preliminarni nacrt proračuna za narednu fiskalnu godinu te projekcije prihoda i rashoda proračuna Hercegbosanske županije za naredne dvije godine, s tim da će iste zbog inflatornih djelovanja te internih i eksternih makroekonomskih parametara biti predmet revidiranja u narednom razdoblju.

Jedan od ključnih ciljeva ovog dokumenta je osigurati realan, sveobuhvatan i konsolidirani okvir planiranja rashoda, čime se postiže funkcionalna povezanost provođenja sveukupnih aktivnosti unutar uravnoteženog okvira prihoda i rashoda za sve razine vlasti. Da bi se realizirali navedeni ciljevi neophodno je osigurati izvore financiranja za provedbu istih, te je u tu svrhu izražena veza između strateških ciljeva i proračunskih programa. Strateškim planom definiraju se pravci djelovanja ministarstava i županijskih uprava, dok se proračunom definiraju programi, aktivnosti i projekti te osiguravaju sredstva potrebna za njihovu realizaciju.

Uvažavajući navedeno, Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2024. – 2025. godine sadrže:

1. Strateške ciljeve ekonomske i fiskalne politike FBiH,
2. Pretpostavke društvenog i gospodarskog razvoja za razdoblje 2024. – 2026. godine,
3. Osnovne pokazatelje fiskalne i ekonomske politike
4. Procjenu prihoda i primitaka, te rashoda i izdataka za Proračun Hercegbosanske županije
5. Ukupne preuzete obveze Hercegbosanske županije u razdoblju 2024. – 2026. godine.

Dokumentacijsku osnovu za izradu Smjernica Hercegbosanske županije za razdoblje 2024. – 2026. godine predstavljaju:

1. Makroekonomske projekcije od Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP)
2. Projekcije javnih prihoda županije i općina HBŽ, revidirane od strane Federalnog ministarstva financija, kao i odgovarajući statistički pokazatelji
3. Izvršenje Proračuna HBŽ za 2022. godinu
4. Dokumenti okvirnog proračuna općina i izvanproračunskih fondova.
5. Federalni zavod za programiranje razvoja.

Praksa iz prethodnih godina pri izradi Smjernica ekonomske i fiskalne politike Hercegbosanske županije bila je da su u iste bile involvirane gornje granice (plafoni) rashoda proračunskih korisnika sukladno Instrukciji broj 1., budući da Zakonom o proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine one nisu obvezne u izradi ovog dokumenta, iste će biti ugrađene u Dokument okvirnog proračuna Hercegbosanske županije za razdoblje 2024.-2026. godine.

1. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE FEDERACIJE BIH

Vizija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine je prosperitetan životni prostor, zasnovan na vladavini prava, socijalno pravedan sa jednakim mogućnostima za sve, u kojem se njeguje bogatstvo različitosti. Baziran je na društvu znanja i inovacijama, efikasnom i održivom korištenju prirodnih i drugih resursa, uz očuvanje okoliša i pristupačno javno zdravlje, a sve u funkciji postizanja uravnoteženog i visokog kvaliteta života.

Uvažavajući navedenu viziju, kao strateške ciljeve razvoja Federacije BiH navode se sljedeći:¹

- *Ubrzan ekonomski razvoj*
- *Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj*
- *Resursno efikasan održiv razvoj*
- *Efikasan, transparentan, odgovoran javni sektor*

Ključne mjere koje značajno ubrzavaju ekonomski razvoj i doprinose rastu zaposlenosti i produktivnosti:

- *Inovacije i digitalizacija*
- *Otvaranje i razvoj poduzeća*
- *Financijski sistem i javne financije*

Sve to dakako značajno doprinosi rastu BDP-a i broja zaposlenih, te daje efekte na kraći i srednji rok.

Osnovni zadatak fiskalne politike je bavljenje načinom prikupljanja novca i trošenja istog, a sastoji se od porezne politike i politike javnih rashoda. Mjere fiskalne politike su: javni radovi, projekti javnog zapošljavanja, promjene poreznih stopa, automatska promjena poreznih prihoda i transferi plaćanja. U skladu s programom rada Vlade Federacije BiH strateški ciljevi i programi koje Vlada namjerava provesti vezani su za usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU, očuvanje makroekonomske stabilnosti i jačanje fiskalne odgovornosti, borba protiv organiziranog kriminala, te jačanje regionalne suradnje i koordinacije između županija. Za tu svrhu Vlada Federacije BiH imenuje Fiskalno koordinacijsko tijelo a u njegov sastav ulaze federalni ministar financija, županijski ministri financija i predstavnik saveza općina i gradova. Fiskalno koordinacijsko tijelo odgovorno je za koordinaciju fiskalne politike u Federaciji BiH, prijedlog fiskalnih ciljeva proračuna Federacije BiH, županija, gradova i općina i izvanproračunskih fondova.

Nakon stabilizacije epidemioloških prilika vezanih za pandemiju virusa Covid-19 i uslijed složenih međunarodnih političkih prilika vezanih za ratna događanja u Ukrajini, u

¹ Strategija razvoja Federacije BiH 2021.-2027.

2022. godini je ipak ostvaren značajan ekonomski oporavak, odnosno rast domaćeg bruto proizvoda. Međutim ekonomija je stavljena pred nove izazove, kako ističe DEP², Bosna i Hercegovina bi pod jakim inflatornim pritiscima ipak trebala imati usporen rast BDP-a u 2023. godini.

² Direkcija za ekonomsko planiranje

2. PRETPOSTAVKE DRUŠTVENOG I GOSPODARSKOG RAZVOJA ZA RAZDOBLJE OD 2024.-2025. GODINE

U ovom poglavlju sadržane su glavne makroekonomske pretpostavke na kojima se zasnivaju procjene za razdoblje 2024. – 2026. godine.

Izvori informacija koje su korištene za izradu Smjernica ekonomske i fiskalne politike dolaze od Direkcije za ekonomsko planiranje u Bosni i Hercegovini, Centralne banke BiH, Agencije za Statistiku Federacije BiH, Uprave za neizravno oporezivanje i Federalnog ministarstva financija.

2.1. Postojeće ekonomsko stanje i makroekonomski trendovi u BiH

Na globalnom planu 2022. godina je bila veoma izazovna i sve samo ne tipična, sa brojnim šokovima koji ne odgovaraju standardnom poslovnom ciklusu. Prevladavajuće mišljenje sa početka 2022. godine da je inflacija prolazna, se promijenilo. No unatoč tome realni ekonomski rast se pokazao snažnijim nego što se očekivalo polovinom godine.

Polazeći od osnovnih makroekonomskih pokazatelja u Bosni i Hercegovini u 2023. godini može se očekivati rast BDP-a po nominalnoj stopi od 6,4%, uz uvjet održavanja stabilnog tečaja konvertibilne marke primjenom aranžmana Valutnog odbora, održavanja stope inflacije, te urednog servisiranja vanjskog duga i politike vezivanja domaćeg javnog duga za prihode i smanjenja deficita tekuće platne bilance. Prema projekcijama Direkcije za ekonomsko planiranje realni BDP u 2023. godini imao bi rast od 2,00% u odnosu na 2022. godinu.

U tablici 1. su predstavljene posljednje projekcije Direkcije za ekonomsko planiranje BiH nominalnog i realnog rasta BDP-a za razdoblje 2023-2026.

Tablica 1. Projekcije rasta BDP-a BiH

	Službeni podatak		Projekcije			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Nominalni rast	12,6	11,7	6,4	5,2	5,6	5,6
Realni rast	7,6	3,7	2,0	2,7	3,0	3,3

Izvor: DEP, ožujak 2023. godine

Ono što je obilježilo 2022. godinu u ekonomskom smislu, kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu, jesu pojačani inflatorni pritisci i izrazito visoke stope rasta cijena roba i usluga, te je kao posljedica toga veliki pad rasta realnog BDP-a u odnosu na nominalni rast.

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, u 2022. godini je u prosjeku zabilježen rast cijena od 14,0% u odnosu na prethodnu godinu.³

Ono što DEP navodi da važnu odrednicu za ekonomska kretanja u BiH u narednom razdoblju predstavljaju ekonomska kretanja u vanjskom okruženju, te da osim toga važnu odrednicu predstavljaju i institucionalni kapaciteti zemlje za provedbu strukturalnih reformi. Za 2023. godinu u Bosni i Hercegovini se očekuje da će godina biti izazovna zbog krize troškova života, što će rezultirati znatno nižom stopom ekonomskog rasta u odnosu na 2022. godinu.

U nastavku ćemo se osvrnuti na neke od indikatora ekonomskog rasta Bosne i Hercegovine u 2022. godini:

- Industrijska proizvodnja – je u 2022. godini je rasla za 1% u usporedbi sa 2021. godinom. Iako se rast čini skroman, treba uzeti u obzir bazni efekt, jer je 2021. godina imala rekordan rast od 9,8% (između ostalog, rezultat niske razine u 2020. godini).
- Cijene – su u 2022. godini imale najveći godišnji rast otkako se inflacija mjeri indeksom potrošačkih cijena. Prema Podacima BHAS, cijene roba i usluga proizvedenih u zemlji za prva tri tromjesečja 2022. godine su rasle za 10,7%. Ono što se očekuje u 2023. godini je rast od 6,1%, dok je procjena za 2024. godinu 3%.⁴
- Nezaposlenost – Osnovne karakteristike radne snage u 2022. godini, niska aktivnost radno sposobnog stanovništva i vrlo visoka nezaposlenost mladih osoba. Prema metodologiji Međunarodne organizacije rada – ILO, stopa nezaposlenosti u trećem tromjesečju 2022. godine je bila 14,8%, što je prvi put da se spustila ispod 15%.
- Plaće – u 2022. godini je zabilježen rast plaća u svim sektorima, međutim zbog snažnih inflatornih pritisaka to se nije odrazilo na njihov realni rast.
- Fiskalni sektor – fiskalni pokazatelji ukazuju na rast prihoda i rashoda u 2022. godini što se može objasniti porastom opće razine cijena. Snažan rast opće razine cijena uzrokovao je značajan rast neto prihoda od neizravnih poreza. Iznos naplaćenih neto prihoda po tom osnovu je 7,83 milijardi KM⁵ i najveći je od uspostavljanja sustava neizravnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini, a povećanje u odnosu na prethodnu godinu je 13,5%.

2.2. Srednjoročna ekonomska prognoza i rizici

Projekcije prihoda za 2023. godinu kao i za razdoblje od 2024.-2026. godine temelje se na postojećim poreznim politikama. Prihodi od indirektnih poreza bazirane su na srednjoročnom planu naplate ukupnih prihoda na Jedinostvenom računu, preuzetom od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu (OMA) u travnju 2023. godine. Nadalje temeljem srednjoročnih prognoza kretanja krajnje potrošnje izvršena je procjena učešća Federacije BiH u međuentitetskoj raspodjeli dok je raspodjela među korisnicima Federacije BiH po godinama, zasnovana i na planu otplate vanjskog duga u razdoblju 2023.-2026. godina.

³ BHAS, Indeks potrošačkih cijena u BiH; Tematski bilten TB09, Sarajevo 2023.

⁴ Centralna banka BiH; Godišnje izvješće za 2022. godinu; travanj 2023.

⁵ Uprava za indirektno oporezivanje BiH; Članak Rekordni prihodi od neizravnih poreza; siječanj 2023.

Pojedinačna alokacija prihoda od indirektnih poreza za kantone, urađena je prema koeficijentima raspodjele iz Uputstva o određivanju učešća kantona, jedinica lokalne samouprave i nadležnih kantonalnih ustanova za ceste u prihodima od indirektnih poreza i načinu raspoređivanja tih prihoda za 2023. godinu (Službene novine FBiH, broj: 99/22). Pojedinačni projicirani iznosi za razdoblje 2024-2026 godine alocirani su u skladu sa Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u FBiH (Službene novine FBiH, broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14, 94/15 i 17/22).

Revidirane projekcije prihoda poreza na dobit za 2023. godinu bazirane su na povijesnom trendu naplate iz 2022. godine, koji upućuje na oporavak djelatnosti čije je poslovanje u prethodnom „pandemijskom“ razdoblju narušeno i tekućem trendu naplate (Q1 2023), uz procjenu očekivanja do kraja godine. Rast broja zaposlenih, uz značajno visok rast prosječne plaće, tijekom 2022. godine rezultirao je značajno visokom naplatom poreza na dohodak, te obveznih doprinosa. Prateći makroekonomske prognoze, u razdoblju 2024.-2026. godine očekuje se stabilan nastavak rasta ovih prihoda te su navedeni prihodi prognozirani prilično konzervativno i oprezno.

Projekcije su usko vezane za pretpostavljenu brzinu oporavka gospodarstva u post pandemijskom razdoblju, ali sa najnovijim negativnim dešavanjima u Ukrajini, koja su se negativno reflektirala na cjelokupno svjetsko gospodarstvo. Obzirom na krajnju nepredvidivost mogućih proračunskih „šokova“, posebno kada je riječ o ubrzanom rastu stope inflacije, moguće su značajne promjene u konačnom ishodu makroekonomskih pretpostavki, pa tako i sama projekcija javnih prihoda.

Budući da je Bosna i Hercegovina fiskalno decentralizirana zemlja u kojoj svaka razina vlasti samostalno donosi fiskalnu politiku i upravljanje javnim financijama što dodatno usložnjava proces definiranja srednjoročnih ciljeva ekonomske i fiskalne politike. Jedna od glavnih karakteristika fiskalne politike Federacije Bosne i Hercegovine za promatrano razdoblje ogleda se u provedbi mjera orijentiranih na suzbijanju tzv. „sive ekonomije“, stvaranju povoljnijeg i stabilnijeg poslovnog okruženja, poticanje gospodarskog rasta, povećanje fiskalnog prostora i u konačnici pružanje podrške dugoročnoj makroekonomskoj stabilnosti zemlje. Kao i u prethodnom razdoblju, svi reformski procesi u ovoj oblasti prvenstveno su fokusirani na približavanje standardima Europske Unije.

Što se tiče rizika za promatrano srednjoročno razdoblje, oni se odnose na migraciju stanovništva iz Bosne i Hercegovine, posebno mladih, obrazovanih, radno aktivnih i kvalificiranih kadrova što bi se moglo krajnje negativno reflektirati na smanjenje produktivnosti te značajno usporiti rast BDP-a u odnosu na projekcije.

3. OSNOVNI POKAZATELJI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE

3.1. Osnovni makroekonomski pokazatelji u BiH

U sljedećoj tablici prikazane su projekcije makroekonomskih pokazatelja Bosne i Hercegovine za razdoblje 2021.-2026. godine.

Tablica 2. Makroekonomski pokazatelji Bosne i Hercegovine za razdoblje 2021.-2026. god.⁶

Pokazatelj	Službeni podatak		Projekcije			
	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Nominalni BDP (u mil. KM)	39.921	44.590	47.438	49.926	52.705	55.666
Nominalni rast u %	12,6	11,7	6,4	5,2	5,6	5,6
BDP deflator	104,7	107,7	104,3	102,5	102,5	102,3
Realni BDP u mil. KM	38.136	41.407	45.462	48.696	51.425	54.435
Realni rast u %	7,6	3,7	2	2,7	3	3,3
Inflacija mjerena ind. potrošačkih cijena	2	14	6,1	3,1	2,2	1,9
Potrošnja u mil. KM	34.342	39.561	41.638	43.127	44.687	46.206
Realni rast u %	4,3	3,3	1,2	1,2	1,3	1,2
Vladina potrošnja u mil. KM	7.536	8.402	8.822	9.114	9.387	9.669
Realni rast u %	3,1	2,8	1,2	0,8	0,5	0,5
Privatna potrošnja u mil. KM	26.806	31.159	32.815	34.013	35.300	36.537
Realni rast u %	4,6	3,4	1,3	1,3	1,6	1,3
Investicije u stalna sredstva u mil. KM	8.367	9.431	9.991	10.539	11.345	12.232
Realni rast u %	4,8	5,3	4	3,6	5,7	6,3
Vladine investicije u mil. KM	1.193	1.431	1.512	1.678	1.846	2.030
Realni rast u %	-31,5	14,9	3,5	7,8	6,8	7,7
Privatne investicije u mil. KM	7.174	8.000	8.480	8.861	9.499	10.202
Realni rast u %	14,9	3,7	4,1	2,9	5,5	6
Uvoz (robe i usluge) u mil. KM	21.084	27.940	29.630	31.743	34.023	36.905
Nominalni rast u %	26,7	32,5	6,1	7,1	7,2	8,5
Realni rast u %	20,5	18,8	4,7	5,7	5,7	5,9
Izvoz (robe i usluge) u mil. KM	16.485	21.455	23.462	25.866	28.602	31.840
Nominalni rast u %	38,9	30,2	9,4	10,2	10,6	11,3
Realni rast u %	24,6	22,2	6,6	8,3	8,5	8,1
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	23,1	21,1	21,5	22,5	23,3	24,1
Bilanca tekućeg računa u mil. KM	-923	-2.045	-1.754	-1.442	-1.178	-1.090
Rast u %	-17,2	-121,8	-16,1	-17,8	-18,3	-7,5
Bilanca tekućeg računa u % BDP-a	-2,4	-4,7	-3,7	-2,9	-2,2	-2

⁶ Direkcija za ekonomsko planiranje; Ožujak 2023. godine

Temeljem projekcija preuzetih od Direkcije za ekonomsko planiranje (tablica br.2) vidljiv je rast realnog bruto društvenog proizvoda (BDP) po prosječnoj godišnjoj stopi od 3% za razdoblje 2024.-2026. godina, koji je posljedica u velikoj mjeri rasta privatne potrošnje i manjoj mjeri investicija. Navedeni rast je izgledan u navedenom razdoblju uz uvjet održavanja inflacije u normalnim okvirima. Izvoz roba i usluga prema projekcijama imat će blagi smjer rasta, čiji će rast ipak biti veći od rasta uvoza roba i usluga. Bilanca tekućeg računa, kao sastavnica ukupne bilance plaćanja zemlje, u 2022. godine je imala deficit i u odnosu na BDP je iznosio 4,7%. U narednom razdoblju taj bi iznos ipak trebao imati smjer pada, pa se tako do 2026. godine očekuje 2% deficita bilance tekućeg računa u BDP-u.

3.2. Osnovni makroekonomski pokazatelji u Hercegbosanskoj županiji

Strateška platforma razvoja Hercegbosanske županije temelji se na četiri strateška cilja, koji osiguravaju sinergijske efekte između ekonomskog i društvenog razvoja te zaštite okoliša te integralnim razvojem. Temeljem navedenog članovi Županijskog odbora za razvoj i partnerske grupe definirali su viziju razvoja Hercegbosanske županije koja je predstavljena kao:

*„Moderna zajednica temeljena na načelima održivog gospodarstva u kojoj žive poduzetni i zadovoljni ljudi, županija koja optimalno iskorištava svoje potencijale i pozitivno utječe na poslovno okruženje sa očuvanim okolišem i kulturnim naslijeđem koji ju čine privlačnom za investicije, život i turističku posjetu“.*⁷

Područje Hercegbosanske županije se prostire na ukupno 4.934,1 km², čini je šest općina: Livno, Tomislavgrad, Kupres, Glamoč, Drvar i Bosansko Grahovo, što čini 18,89% ukupne teritorije Federacije Bosne i Hercegovine.

Krajem 2021. godine prema procjenama Federalnog zavoda za statistiku u županiji se nalazilo ukupno 78.596 stanovnika, a struktura je prikazana u sljedećoj tablici:

Tablica 3. Procijenjeni broj stanovnika Hercegbosanske županije sa 31.12.2021. godine

Broj stanovnika	u%	
Bosansko Grahovo	2.102	2,70%
Drvar	5.856	7,50%
Glamoč	3.363	4,30%
Kupres	4.820	6,10%
Grad Livno	32.360	41,10%
Tomislavgrad	30.095	38,20%
Županija ukupno	78.596	100%

⁷ Izvještaj o razvoju Hercegbosanske županije za 2021. godinu

3.2.1. Razina razvijenosti Hercegbosanske županije

Strategija razvoja Hercegbosanske županije 2021.-2027.godine definirala je četiri ključna strateška cilja, na osnovu kojih ćemo prikazati razinu razvijenosti županije u 2019. godini i 2021. godini. Izvještajem o razvoju za 2021. godinu pokriveni su osnovni makroekonomski i društveni pokazatelji u svim područjima kako bi se dobila slika o stanju i kretanjima u Hercegbosanskoj županiji za promatranu godinu.

U sljedećoj tablici su prikazani pokazatelji gospodarskog razvoja, kroz strateške ciljeve, za razdoblje 2021. godine sa početnim i ciljanom vrijednošću definirane Strategijom razvoja HBŽ 2021.-2027. godine.

Tablica 4. Pokazatelji razvoja HBŽ po strateškim ciljevima

STRATEGIJA RAZVOJA HBŽ 2021-2027		2019	2021	Ciljana vrijednost
Strateški cilj 1. Ubrzan ekonomski razvoj	Nivo razvijenosti - indeks	0,27	0,27	0,5
	Prosječan broj zaposlenih	10.906	10.956	13.000
	Broj poslovnih subjekata	3.574	3.629	3.700
	Porezni prihod u KM	7.592.527	9.196.174	8.500.000
Strateški cilj 2 Unapređenje društvene infrastrukture	Povećan kapacitet predškolskih ustanova	450	499	500
	Uspostavljen funkcionalan sustav učenja na daljinu u HBŽ	0	0	1
	Obuhvat zdravstvenom zaštitom	56,82%	-	70%
Strateški cilj 3 Moderna infrastruktura i okoliš	Uspostavljena regionalna sanitarna deponija	0	0	1
	Pokrivenost stanovništva prikupljenim otpadom	40%	45%	60%
	Energija proizvedena iz obnovljivih izvora energije	86,6 MW	86,6 MW	200 MW
Strateški cilj 4 Integrirani održivi razvoj	Funkcionalno vijeće za razvoj HBŽ	0	0	1
	Vrijednost projekata financiranih od EU, a privučeni kroz vladine institucije	500.000	286.305	1.500.000
	Uspostavljen sustav mjerenja indeks-a transparentnosti i indeks-a percepcije korupcije HBŽ	0	0	2
	Broj implementiranih e- usluga	0	1	3

U gotovo svim segmentima gospodarskog i društvenog razvoja Hercegbosanske županije došlo je do planiranog povećanja u odnosu na 2019. godinu dok je kod strateškog cilja Integrirani razvoj vidljiv početni zastoj prilikom uspostavljanja institucionalnih kapaciteta te je za očekivati da će se strukture kao i vrijednost projekata financiranih od EU-a kroz vladine institucije uspostaviti u sljedećem razdoblju praćenja.

3.2.2. Nezaposlenost u Hercegbosanskoj županiji

Broje nezaposlenih osoba u Hercegbosanskoj županiji je u opadanju. Registrirana nezaposlenost u HBŽ u 2021. godini iznosi 6.258 osoba što je manje za 167 ili 2,6% u odnosu na prethodnu godinu. Broj nezaposlenih u HBŽ u ukupnom broju nezaposlenih u F BiH sudjeluje sa 2,0%. Stopa nezaposlenosti u HBŽ u 2021. godini (službeno registrirani broj nezaposlenih u odnosu na radnu snagu) iznosi 36,4%, što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 0,8 % (stopa nezaposlenosti u F BiH iznosi 37,2%). Prema Federalnom zavodu za statistiku to izgleda ovako:

Tablica 5. Prosječan broj nezaposlenih u HBŽ u odnosu na FBiH

Broj nezaposlenih	2019.	2020.	2021.
Hercegbosanska županija	6.766	6.425	6.258
Federacija BiH	313.570	321.581	311.679
Udio HBŽ u FBiH	2,16	2,00	2,01

Izvor: Federalni zavod za statistiku

3.2.3. Indeks razvijenosti županije

Analiza razvijenosti županija u Federaciji iskazuje se i uspoređuje indeksom razvijenosti. Pokazatelji koji se koriste za izračun indeksa razvijenosti županija i jedinica lokalne samouprave u F BiH su: prihodi od poreza na dohodak po stanovniku, stupanj zaposlenosti, kretanje stanovništva, udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu i stupanj obrazovanja radne snage.

Po izračunu indeksa razvijenosti FZZPR-a u 2021. godini Hercegbosanska županija zauzima 10 mjesto sa indeks-om 0,27, te spada u najmanje razvijenu županiju u F BiH. Prvo mjesto po rang u razvijenosti pripada Sarajevskoj županiji.

3.2.4. Porezni prihod Hercegbosanske županije

Prema podacima Porezne uprave F BiH u 2022. godini naplaćeni iznos prihoda i doprinosa kantona u ukupnoj naplati javnih prihoda iznosi 6.400.336.888,00 KM. Udio Hercegbosanske županije u toj naplati javnih prihoda je 116.710.657,00 KM ili 1,82% dok je u 2022. godini naplaćeno 11.443.449,00 KM više u odnosu na 2021. godinu. U najznačajnije prihode po tim osnovama spadaju:

- Zaostali prihodi poreza na promet
- Prihodi od direktnih poreza
- Doprinosi
- Takse i naknade

- Članarine
- Novčane kazne

Ukupan pregled naplaćenih prihoda i doprinosa kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine za razdoblje 2021./2022. godina prikazat ćemo u tablici broj 6.

Tablica 6. Pregled učešća naplaćenih prihoda i doprinosa kantona u ukupnoj naplati javnih prihoda za razdoblje 2021./2022. godina

Red. Br.	Županije	siječanj-prosinac 2021	siječanj-prosinac 2022	indeks	razlika u KM	učešće u ukupnoj naplati (%) 2022.
1	2	3	4	5(4/3)	6(4-3)	7(4/UKUP.)
1.	Sarajevska	2.079.644.426	2.381.888.797	114,53	302.244.371	37,22
2.	Tuzlanska	963.623.286	1.101.808.809	114,34	138.185.523	17,21
3.	Zeničko-Dobojska	720.967.425	843.415.389	116,98	122.447.964	13,18
4.	Hercegovačko-neretvanska	661.602.876	723.131.654	109,30	61.528.778	11,30
5.	Srednjobosanska	415.701.203	476.764.420	114,69	61.063.217	7,45
6.	Unsko-sanska	337.162.361	381.470.781	113,14	44.308.420	5,96
7.	Zapadnohercegovačka	225.465.060	241.339.697	107,04	15.874.637	3,77
8.	Hercegbosanska	105.267.208	116.710.657	110,87	11.443.449	1,82
9.	Bosansko podrinjska	62.895.740	68.282.276	108,56	5.386.536	1,07
10.	Posavska	55.997.184	65.524.408	117,01	9.527.224	1,02
	UKUPNO	5.628.326.769	6.400.336.888	113,72	772.010.119	100

Izvor: Porezna uprava Federacije BiH

3.2.5. Prihodi od neizravnog oporezivanja u Hercegbosanskoj županiji

Najveću stavku prihoda u Proračunu Hercegbosanske županije čine prihodi od neizravnog oporezivanja (PDV). Uplata navedeni prihoda i njihova raspodjela vrši se temeljem Zakona o uplatama na jedinstveni račun i raspodjeli prihoda, za koje je odgovorna Uprava za indirektno oporezivanje BiH. Ukupna pregled raspoređenih prihoda neizravnog oporezivanja (PDV) u korist Hercegbosanske županije po godinama prikazan je u tablici br. 7.

Tablica 7. Prihod po osnovu neizravnog poreza (PDV) u HBŽ

Hercegbosanska županija		Izvršenje			Plan
		2020.	2021.	2022.	2023.
717121	Neizravni porez (PDV) koji pripada Hercegbosanskoj županiji	49,25	60,65	69,72	70,89

u milionima KM

Trend rasta prihoda od neizravnog oporezivanja očekivan je i u 2023. godini. Prema podacima Uprave za neizravno oporezivanje, zabilježena je rekordna naplata prihoda od neizravnog oporezivanja za prva 4 mjeseca 2023. godine i njihov neto iznos koji je otišao korisnicima, a to su država, entiteti i Brčko distrikt, iznosi 2 milijarde i 489 milijuna KM i

veći su za 134 milijuna KM u odnosu na prihode koje su sa Jedinstvenog računa korisnici dobili za isto razdoblje 2022. godine. Međutim iako je UNO prikupila rekordan iznos u 2023. godini, entiteti su dobili manje prihoda u konačnoj preraspodjeli zbog činjenice da je vanjski dug entiteta veći u ovoj nego u prethodnoj godini. Samim time konačna preraspodjela prema županijama će biti u manjem iznosu.

4. PROCJENA PRIHODA I PRIMITAKA TE RASHODA I IZDATAKA ZA PRORAČUN HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE

Ovo poglavlje sadrži projekcije prihoda i primitaka, a samim time i rashoda i izdataka, za koje se očekuje da će biti dostupni za financiranje javne potrošnje u srednjoročnom periodu, koje se temelje na prethodno navedenim makroekonomskim pokazateljima i postojećim poreznim politikama. Osim toga, četvrto poglavlje daje opis fiskalnog okruženja i fiskalne strategije / pozicije za koju se Vlada Županije opredijelila.

4.1. Ukupan prihod Hercegbosanske županije

Ukupan prihod Proračuna čine tri velike ekonomske stavke: porezni prihod, neporezni prihod i financiranje. Sukladno članku 11. Zakona o proračunima u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 105/15,104/16, 5/19, 11/19, 99/19 i 25/22) članak 11. potpore više ne idu u kategoriju financiranja nego su neporezni prihod, a u računu financiranja se iskazuje kao primitak od financijske imovine i primljenih kredita i zajmova kao što je prikazano u tablici br.8.

Procjenjuje se da će Hercegbosanska županija u 2024. godini imati na raspolaganju 114,88 mil. KM, što je povećanje za 0,94% u odnosu na plan Proračuna u 2023. godini.

Projekcije javnih prihoda županija i općina za trogodišnje razdoblje izvršilo je Odjeljenje za makroekonomske analize (OMA) Uprave za neizravno oporezivanje BiH u suradnji sa Federalnim ministarstvom financija. Konačne revidirane projekcije stigle su u naše ministarstvo 22. svibnja 2023. godine i kao takve su involvirane u ove Smjernice.

4.1.1. Porezni prihod

Porezni prihodi prema ovoj projekciji za 2024. godinu biti će veći za 9,78% u odnosu na plan proračuna iz 2023. godine i iznositi će 97,23 mil. KM, za 2025.godinu 107,55, mil. KM i za 2026.godinu 116,77 mil. KM.

Najveću stavku u poreznom prihodu čini neizravni porez-PDV za Županiju i Upravu za ceste. Prihodi od neizravnih poreza-PDV prema projekcijama koji će biti dostupni Hercegbosanskoj županiji u 2024. godini iznositi će 76,39 mil. KM, u 2025.godini 84,59 mil. KM i u 2026. godini 91,50 mil. KM. Iz pripadajućeg dijela prihoda od Federacije BiH, izravno se vrši uplata za servisiranje vanjskog duga, a preostali dio sredstava sa Jedinstvenoga računa raspoređuje se između Federacije, županija, općina i Direkcija za ceste.

U ovoj kategoriji prihoda značajno mjesto zauzima porez na dohodak, koji zbog rasta plaća povećan u 2023. godini, te će u narednom razdoblju ima značajan rast. Sukladno tome prihodi po ovoj osnovi iznositi će 10,26 mil. KM u 2024. godini, 11,77 mil. KM u 2025. i

13,54 mil. KM u 2026. godini. S obzirom na dosadašnji indeks izvršenja ove vrste prihoda smatramo da je realno isplaniran za naredno srednjoročno razdoblje.

4.1.2. Neporezni prihod

Drugi po apsolutnoj veličini prihoda Proračuna je neporezni prihod. U 2024. godini očekuje se prihod od 17,65 mil. KM, u 2025. godini 12,10 mil. KM i u 2026.godini 9,7 mil. KM. Ukupan neporezni prihod po ovoj projekciji, računat indeksom 2024/2023. godina iznosi 88,21 što znači da će prihod u narednoj fiskalnoj godini biti manji za 11,79 % u odnosu na Proračun za 2023. godinu. Razlog manjeg planiranja ove vrste prihoda je u činjenici da je Hercegbosanska županija u 2022. godini dobila od viših razina vlasti 7,35 mil. KM, kao pomoć proračunu zbog spomenute pandemije, približan iznos se očekuje i tijekom fiskalne 2024. godine, dok je u narednom razdoblju ta pomoć vrlo neizvjesna te nije planirana u značajnim iznosima.

Ostvarenje ovih prihoda uglavnom ovisi od ministarstava i institucija Vlade s obzirom da ovu kategoriju čine prihodi od taksi, naknada, prihodi od vlastite djelatnosti, naknada prema županijskim i federalnim propisima i aktivnostima Vlade oko iznalaženja novih potpora i donacija.

Tablica 8. Prihodi Hercegbosanske županije za razdoblje 2022.-2026. godina (mil.KM.)

Konto	Vrsta prihoda	Izvršenje		Prognoza			Indeks 2024/2023
		2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	
	UKUPNI PRIHODI	96,214	113,81	114,88	119,65	126,47	100,94
	I Porezni prihodi	85,26	88,57	97,23	107,55	116,77	109,78
717	Neizravni porezi- Županija	70,51	71,72	76,39	84,59	91,50	106,51
717	Neizravni porezi- Uprava za ceste	1,41	2,56	3,56	3,83	4,10	139,06
711	Porez na dobit	5,19	5,43	6,37	6,65	6,92	117,31
714	Porezi građana	0,73	0,53	0,60	0,65	0,65	113,21
716	Porez na plaće/dohodak	7,40	8,28	10,26	11,77	13,54	123,91
713,715, 719	Ostali porezi	0,02	0,045	0,05	0,055	0,055	111,11
	II Neporezni prihodi	10,954	20,01	17,65	12,1	9,7	88,21
721	Prihodi od poduzetničke imovine	0,76	1,05	1,15	1,35	1,4	109,52
722	Takse, naknade i pristojbe	4,47	6,53	6,7	6,8	6,9	102,60
723	Novčane kazne	0,75	0,81	0,85	0,85	0,9	104,94
730	Potpore	4,97	11,31	8,5	2,6	0	75,15
733	Donacije	0	0,1	0,1	0,1	0,1	100,00
740	Kapitalni transferi	0,001	0,21	0,35	0,4	0,4	166,67
770	Ostalo	0,003	0	0	0	0	0
	III Financiranje	0	0	0	0	0	0
811 - 813	Primici od fin. imovine	0	0	0	0	0	0
814,815	Primici od kredita	0	0	0	0	0	0
591	Neraspoređeni višak prihoda	0	5,23	0	0	0	0

4.1.3. Rizici po projekciji prihoda

Prihodi od neizravnih poreza raspoređuju se županijama sukladno Zakonu o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine, („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj: 22/06), u koji su involvirani kriteriji kao broj stanovnika, površina županije, broj učenika u osnovnim i srednjim školama i sl.

Visina godišnje razine udjela u ukupnim neizravnim porezima županija i općina utvrđuje se godišnje Naputkom o određivanju udjela županija, jedinica lokalne samouprave i nadležnih županijskih organa za ceste u prihodima od neizravnih poreza i načinu raspoređivanja tih prihoda. Izvršenje raspoloživih prihoda po osnovi indirektnih poreza za sve proračune u Federaciji Bosne i Hercegovine izravno će ovisiti o visini vanjskog duga, s obzirom da se ukupan iznos prihoda s Jedinstvenog računa, koji pripada Federaciji BiH, u skladu s člankom 21. Zakona o sustavu neizravnog oporezivanja („Službeni glasnik BiH“, br.44/03) umanjuje za iznos sredstava potrebnih za servisiranje vanjskog duga Federacije Bosne i Hercegovine. Dok najveći rizik po projekciju prihoda predstavlja migracija stanovništva, posebno mlade, visoko obrazovane i radno sposobne populacije.

4.2. Ukupni rashodi Hercegbosanske županije

Kategorija javnih rashoda predstavlja izdatke u cilju zadovoljavanja javnih potreba županije. Javni rashodi su ukupan trošak realizacije vladinih aktivnosti, u sklopu kojih vlada obavlja svoje redovne dužnosti i obveze, osigurava određene robe i usluge za svoje stanovništvo, te realizaciju određenih novčanih transfera. Imajući u vidu navedeno, upravljanje javnim rashodima predstavlja izuzetno značajan segment cjelokupnog upravljanja javnim financijama. Upravljanje javnim rashodima ima za cilj osigurati efikasnu upotrebu javnih sredstava, fiskalnu disciplinu te implementaciju strateških prioriteta.

Tablica 9. Rashodi Hercegbosanske županije za razdoblje 2022.-2026. godine (mil. KM.)

Vrsta rashoda	Izvršenje		Proračun			Prognoza	
	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	Index 2024/2023	
UKUPNI RASHODI	91,6	113,81	114,88	119,65	126,47	100,94	
I. TEKUĆA PRIČUVA	0,59	0,6	0,6	0,6	0,6	100	
II. TEKUĆI IZDATCI	87,96	105,07	107,28	111,55	117,66	102,10	
1.Bruto plaće	47,67	55,01	58,1	61,11	64,07	105,62	
2.Naknade	10,56	10,94	11,58	12,09	12,61	105,85	
3.Doprinosi poslodavca	5,86	7,86	8,86	9,01	9,37	112,72	
4.Materijalni troškovi	6,79	8,79	8,71	8,81	9,21	99,09	
5.Tekuće potpore	16,07	18,62	18,77	19,16	20,51	100,81	
6.Kapitalne potpore	0,96	3,79	1,2	1,31	1,83	31,66	
7.Izdatci za kamate	0,05	0,06	0,06	0,06	0,06	100,00	
III. KAPITALNI IZDATCI	3,27	7,67	6,7	7,2	7,91	87,35	
IV. OTPLATA POZAJMLJIVANJA	0,37	0,47	0,3	0,3	0,3	63,83	
V. FINANCIRANJE DEFICITA	-	-	-	-	-	-	

Ukupna javna potrošnja, koja pored javnih rashoda i izdataka uključuje otplate dugova, pozajmljivanje i kamate, projicirana je u iznosu od 114,88 mil. KM u 2024. godini; u 2025. godini bilo bi 119,65 mil. KM, a 126,47 mil. KM u 2026.godini. Ovako projicirana javna potrošnja predstavlja povećanje od 0,94 % u 2024.godini u odnosu na plan proračuna u 2023. godini.

Bruto plaće

Iz tablice je vidljivo povećanje bruto plaća u 2023. godini iz razloga što je Skupština Hercegbosanske županije donijela Zakon o plaćama i naknadama korisnika proračuna Hercegbosanske županije kao i Zakon o plaćama policijskih službenika, te je Vlada HBŽ donijela Odluku o osnovici za obračun plaća u 2023. godini za sve korisnike proračuna. Vrijednost bruto boda za obračun plaće iznosi 507,25 KM. U razdoblju 2024-2026. prema prognozama, rast bruto plaća bio bih po stopi od približno 5%.

Naknade troškova uposlenih

Naknada za prijevoz, naknada za odvojeni život, naknade smještaja, regres i godišnji odmor, otpremnine za odlazak u mirovinu, jubilarne nagrade, naknade i slučaju smrti i invalidnosti obračunate su po posljednjim propisima važećim u Županiji.

Materijalni troškovi u 2024. godini manji su u odnosu na plan 2023. godine za 0,91%, i oni su uvijek kreću u približnom iznosu od 8% ukupnog Proračuna.

Potpore-transferi Tekuće potpore su projicirane u iznosu od 18,77 mil. KM u 2024. godini, i njihova razina u razdoblju do 2026. godine ima smjer rasta, kada bi trebale iznositi 20,51 mil.

Izdaci za kamate po postojećim pozajmicama iznose za 2024. godinu 60.000,00 KM; za 2025. godinu 60.000,00 KM i za 2026. godinu 60.000,00 KM.

Kapitalna potrošnja-kapitalni izdatci u 2024. godini iznosili bi 6,70 mil. KM; u 2025.godini 67,20 mil. KM, i u 2026. godini 7,91 mil. KM. Unutar toga je planiran početni kapital za uspostavljanje kreditno garancijskog fonda.

Otplata pozajmljivanja predstavlja obvezu Županije za primljene domaće i inozemne kredite. Prema konkretnom amortizacijskom planu ovih kredita obveze za glavnice iznosile bi za 2024. godinu 0,30 mil. KM, 2025. godinu 0,30 mil. KM, za 2026. godinu 0,30 mil. KM. Riječ je o kreditima iz prethodnih godina čija naplata dopijeva u narednom srednjoročnom razdoblju.

5. UKUPNO PREUZETE OBVEZE HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE U RAZDOBLJU 2023.-2025. GODINE

Prema konsolidiranoj bruto bilanci na dan 31. prosinca 2022. godine, ukupne kratkoročne obveze Hercegbosanske županije iznose 25.303.317,00 KM, a potraživanja su 38.782.679,00 KM.

Obveze:

-Kratkoročne tekuće obveze (obveze prema dobavljačima)	6.231.089,00
- Karatkoročni krediti i zajmovi	100,00
- Obveze prema djelatnicima	5.677.683,00
- Fin. i obračunski odnosi s drugim povezanim jedinicama	391.014,00
- <u>Kratkoročna razgraničenja</u>	<u>13.003.431,00</u>
SVEUKUPNO:	25.303.317,00

Potraživanja:

- Ukupna novčana sredstva	38.031.370,00
- Kratkoročna potraživanja	746.082,00
- <u>Ostala kratkoročna razgraničenja</u>	<u>5.227,00</u>
SVEUKUPNO:	38.782.679,00